ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA KASBIY INGLIZ TILI (ESP) DARSLARIDA TIBBIY ATAMALARNI O‘QITISHNING INNOVATSION METODIKASI VA INTERFAOL YONDASHUVLAR

Sanaqulova Gulchehra Normamatovna
Ingliz tili fani o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA.Ushbu maqolada tibbiyot yo‘nalishi talabalariga kasbiy ingliz tili darslarida tibbiy atamalarni o‘rgatishning nazariy-metodologik asoslari va amaliy mexanizmlari tadqiq etiladi. Maqolada lotin va yunon o‘zakli atamalarning strukturaviy-semantik tahlili, morfemik dekodlash, kontekstual va interfaol yondashuvlar hamda Content and Language Integrated Learning tamoyillarini integratsiya qilish masalalari atroflicha yoritilgan. Tadqiqot natijalari tibbiyot talabalarining kasbiy leksik kompetensiyasini shakllantirish, akademik va amaliy muloqot tayyorgarligini oshirish hamda xalqaro ilmiy doiralarga integratsiyalashuvini jadallashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ESP (maxsus maqsadlarga mo‘ljallangan ingliz tili), tibbiy atamashunoslik, morfemik tahlil, kontekstual o‘qitish, CLIL, interfaol metodlar, leksik kompetensiya, klinika keyslari.

ANNOTATION.This article examines the theoretical and methodological foundations as well as practical mechanisms of teaching medical terminology to medical students in English for Specific Purposes classes. It thoroughly addresses the structural-semantic analysis of Latin and Greek root words, morphemic decoding, contextual and interactive approaches, and the integration of Content and Language Integrated Learning principles. The findings serve to develop students' professional lexical competence, enhance their academic and practical communication readiness, and accelerate their integration into international scientific communities.

Keywords: ESP (English for Specific Purposes), medical terminology, morphemic analysis, contextual learning, CLIL, interactive methods, lexical competence, clinical case studies.

АННОТАЦИЯ.В данной статье исследуются теоретико-методологические основы и практические механизмы обучения медицинской терминологии студентов-медиков на занятиях по английскому языку для специальных целей. Подробно рассматриваются вопросы структурно-семантического анализа терминов греко-латинского происхождения, морфемного декодирования, контекстуального и интерактивного подходов, а также интеграции принципов предметно-языкового интегрированного обучения. Результаты исследования способствуют формированию профессиональной лексической компетенции студентов, повышению их академической и практической языковой готовности и интеграции в международное научное сообщество.

Ключевые слова: ESP (английский язык для специальных целей), медицинская терминология, морфемный анализ, контекстное обучение, CLIL, интерактивные методы, лексическая компетенция, клинические кейсы.

KIRISH. Bugungi kunda jahon tibbiyot fani va sog‘liqni saqlash amaliyotining jadal rivojlanishi xalqaro ilmiy axborot almashinuvini ta’minlovchi ingliz tilini mukammal egallashni talab etmoqda. Tibbiyot yo‘nalishi talabalari uchun ingliz tili shunchaki umumiy muloqot vositasi emas, balki zamonaviy diagnostika, dalillarga asoslangan tibbiyot (evidence-based medicine), davolash protokollari hamda xalqaro ilmiy bazalar (Scopus, Web of Science, PubMed) bilan ishlashning asosiy vositasidir.Tibbiy ingliz tili (Medical ESP — English for Specific Purposes) o‘zining murakkab, ko‘p qatlamli va xolis terminologik tizimi bilan ajralib turadi. Tibbiy atamalarning salmoqli qismi grek va lotin tillaridan kelib chiqqan morfemik elementlardan tashkil topgan bo‘lib, ularni an’anaviy yodlash (rote learning) usulida o‘zlashtirish samarasiz va passiv leksika darajasida qolib ketishga olib keladi. Shu sababli, bo‘lajak shifokorlarning kasbiy leksik kompetensiyasini shakllantirishda an’anaviy yondashuvlardan voz kechib, ilmiy-strukturaviy, kontekstual va interfaol metodikaga o‘tish zamonaviy tibbiy pedagogikaning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA LINGVODIDAKTIK ASOSLAR (METHODOLOGY). Tibbiy atamashunoslikni o‘qitish metodikasini takomillashtirish jarayonida lingvistik tahlil, komparativistika, pedagokik model yaratish hamda kognitiv-kontseptual va interfaol yondashuvlar kompleks holda qo‘llanildi. Tadqiqotning nazariy-metodologik asosi quyidagi to‘rtta ustuvor tamoyilga tayanadi:Morfologik-etimologik dekodlash, CLIL (Content and Language Integrated Learning) yondashuvi,Kontekstual va situativ-funktsional yondashuv,kognitiv-mnemoteknik va raqamli integratsiya.Ma’lumotlarni uzoq muddatli xotirada saqlash va talabalarning mustaqil ta’lim motivatsiyasini oshirish uchun raqamli platformalar va vizual atlaslardan foydalanish.

NATIJALAR VA MUHOKAMA (RESULTS AND DISCUSSION). Tibbiyot atamashunosligining qariyb 80-85% qismi grek-lotin mantiqiy konstruksiyasiga ega. Talabaga tayyor so‘zni yodlatish o‘rniga, unga atamalarning “morfologik konstruktori”ni tushuntirish va “dekodlash” (tahlil qilish) ko‘nikmasini berish eng samarali yo‘ldir.Tibbiy atama uchta asosiy strukturaviy elementdan tashkil topadi: Prefiks (boshlang‘ich ma’no) + O‘zak/Kombinatsiyalashgan shakl (a’zo yoki tizim) + Suffiks (patologik holat, muolaja yoki diagnostika).Ushbu konstruktiv metodika talabalarda "so‘z yasash instinkti"ni rivojlantiradi. Oqibatda, talaba muqaddam duch kelmagan murakkab atamasini ham (masalan, Otorhinolaryngology yoki Pneumonoultramicroscopicsilicovolcanoconiosis) morfemalarga ajratib, uning ma’nosini mustaqil mantiqiy anglay oladi. CLIL va Klinika Keyslari (Case-Study Method) vositasida o‘qitish.Atamalarni faqat nazariy o‘rgatish ularning nutqda qo‘llanilishini kafolatlamaydi. Shuning uchun ESP darslarida CLIL (Content and Language Integrated Learning) texnologiyasi asosida klinik situatsion topshiriqlar qo‘llaniladi.Masalan, talabalarga simulyativ klinik keys (Case Study) taqdim etiladi:

“A 58-year-old male patient was admitted to the emergency department complaining of severe retrosternal pain radiating to the left arm, accompanied by diaphoresis, dyspnea, and tachycardia. Electrocardiogram (ECG) revealed ST-segment elevation, confirming an acute myocardial infarction.”

Darsdagi metodik topshiriqlar bosqichi:Leksik tahlil: Matndagi ajratib ko‘rsatilgan atamalarning prefiks, o‘zak va suffikslarini aniqlash (retrosternal, diaphoresis, dyspnea, tachycardia, myocardial).Semantik va klinik ekvivalentini topish: Dyspnea (nafas qisishi), Diaphoresis (kuchli terlash), Tachycardia (yurak urishining tezlashishi) kabi akademik atamalarning umumiy ingliz tilidagi (shortness of breath, sweating, rapid heart rate) hamda professional tibbiy tildagi farqini qiyoslash.Simulyativ dialog shakllantirish: Bemor va shifokor o‘rtasidagi muloqotni reallashtirish (Doctor-Patient Communication), bu yerda shifokor akademik atamani bemorga sodda tilda tushuntirib berishi lozim.Tibbiy atamalarning xotirada uzoq muddat saqlanishi va ularni o‘zlashtirish intensivligini oshirish uchun quyidagi zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish tavsiya etiladi:Interval takrorlash tizimi (Spaced Repetition System - SRS): Quizlet va Anki kabi raqamli platformalar orqali atamalarning vizual, audiologik va kontekstual kartochkalarini shakllantirish. Bu usul ma’lumotni qisqa muddatli xotiradan uzoq muddatli xotiraga o‘tkazishni 3 baravargacha tezlashtiradi.3D Anatomik va Raqamli Atlaslar: Complete Anatomy yoki Anatomage dasturlari bilan integratsiyalangan holda atamalarni organ va tizimlarning uch o‘lchamli modeli bilan birga o‘rgatish. Vizual va lingvistik signallarning bir vaqtda berilishi (dual-coding theory) o‘zlashtirish darajasini oshiradi.Mind Mapping (Aqliy xaritalar): Muayyan patologik holat yoki tizim (masalan, Cardiovascular System) atrofida barcha bog‘liq atamalar, kasalliklar, diagnostik muolajalar va dori guruhlarini iyerarxik tarmoqlash.

XULOSA (CONCLUSION). Tibbiyot oliygohlarida kasbiy ingliz tili (ESP) darslarida tibbiy atamalarni o‘qitish metodikasini takomillashtirish bo‘yicha quyidagi ilmiy-amaliy xulosalarga kelindi:Morfologik va mantiqiy yondashuvning ustuvorligi: Tibbiy atamalarni mexanik yodlashdan voz kechib, grek-lotin morfemik dekodlash mexanizmini o‘rgatish talabalarning mustaqil leksik kompetensiyasini shakllantiradi.Klinik va mazmuniy integratsiya**:** Atamalar izolyatsiya qilingan ro‘yxat shaklida emas, balki real klinik matnlar, kasallik varaqalari va CLIL texnologiyasi asosida interfaol usulda o‘qitilishi lozim.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)

1. Brown, P. “Medical Terminology”: A Short Course (8th ed.). Elsevier Health Sciences.2018
2. Glendinning, E. H., & Howard, R. “Professional English in Use”: Medicine. Cambridge University Press.2007
3. Marsh, D. “Content and Language Integrated Learning (CLIL)”: A Development Trajectory. Cambridge University Press.2012
4. Widdowson, H. G. “Learning Purpose and Language Use.” Oxford University Press.1983
5. Xodjayeva, D. B. “Tibbiyot yo‘nalishi talabalariga ingliz tilini o‘qitishda ESP yondashuvi va interfaol usullar.” Toshkent: “O‘qituvchi.”2021